

den skal finde sin Død ved et Landsestød; er den hvide Plet paa et af Laarene, saa befrygter Eieren, at hans Kone vil blive ham utro, og desforuden sættes Mandens Rettroenhed i Miscredit. Og saaledes gives der mere end 20 slemme Tegn af dette Slags, hvilke idetmindste have denne ene positive Virkning, at Hestens Priis nedsættes $\frac{1}{2}$ under dens virkelige Værdi.

Araberne brænde aldrig Tegn paa deres Heste, men af det hede Jern, hvoraf de betjene dem til at helbrede Sygdomme, findes undertiden Spor, hvilke de Ukyndige have anseet for et tilsigtet Mærke.

Rodoure Mark, i Efteraaret 1835.

C. Luno.

Undersøgelse af Landboens Krav paa at maatte brænde Brændeviin.

Dette Anliggende er, som man kunde formode, bragt paa Bane i den første roeskildste Stænders forsamling, og da det interesserer især Jyderne, vil det vel yderligere blive omhandlet i den viborgske. Enhver Skjærs til Vænnets Belysning antages derfor at være velkommen, følgelig ogsaa nærværende Noticer og Betragtninger med deres Resultater.

I ældre Dage var der nok intet Baand paa Brændeviinsproductionen; thi lige indtil hen-

imod Slutningen af det syttende Aarhundrede var det hverken Landboen eller Kjøbstad:Indvaaneren formeent at brænde Brændeviin. Fordn. af 4 Juni 1689 indeholdt det første udtrykkelige Forbud mod almindelig Brændeviinsbrænden paa Landet. Ved forskjellige senere Anordninger blev hiin stærket; men igjen modificeret ved Fordn. af 3 Mai 1768 angaaende Forpagtning af Røttigheden til at drive Landbrænderi, hvilken Fordn., som blandt andet stadfæstede den, "civile og militaire Betjente, Proprietairer, Forpagtere, Præster, Degne ic.," indrømmede Frihed til at brænde til egen Huushold, — dog saa Aar efter atter blev ophævet, nemlig ved Fordn. 2 September 1773, som stærpedes ved Fordn. af 26 April 1776. Fordn. af 2 August 1786 emanerede kun for ved mere passende Midler at søge hine Forordningers Hensigt opnaaet. Af disse Anordninger, isærdeleshed af Præmisserne til de i 1773 og 1776 udfomne, fremlyser, at Grundene til Forbudet fornemmelig vare: at raade Bod paa den Søndernes Fordærvelse og paa den Formindskelse i Consumtions:Intraderne, som Landbrænderierne formeentes at have foranlediget, samt at hæve disses ufordeelagtige Indflydelse paa Kjøbstædernes Næring.

Forbudet har nu i en Række af Aar bestaaet, og skjøndt dets Gavnlighed ofte er bestridt, saa bør dog erkjendes, at det ad en sikker Wei i Krig og Fred har forskaffet Statskassen en betydelig og

nundværilig aarlig Indtægt, som altid promte indkommer og hvis Ydelse ikke har været byrdefuld, samt at det har været et væsentligt Middel til at opretholde Landets Kjøbstæder, isærdeleshed de mindre.

Udskillige formene derfor, at der vilde voves meget ved nu at ophæve Forbudet. Imidlertid ville maaskee de fleste Stemmer forene sig om, at en Forandring maatte ansees ønskelig. For denne Mening kunde især anføres:

1) At det ikke burde nægtes Noget at gjøre sig sine Producter saa nyttige som han bedst veed, og at Producenten endog synes nærmest til at forædle dem, i det mindste til egen Brug.

Herimod kan dog indvendes, at da det ikke bør være Staten ligegyldigt, hvorledes Forædlingen opnaaes, saa fordrer det almene Vel, at denne Sætning maa lide Indskrænkning forsaavidt det raa Materials hensigtsmæssige Tilvirkning kræver ikke blot en konstmæssig Behandling, men ogsaa særegne Apparater, som ikke hver Mand kan forudsættes at være i Besiddelse af. — Dlbrygning er en simplere Sag end Brændeviinsbrænding, og dog hører det jo næsten til Undtagelser at faae godt *Ol* i en Landhuusholdning. Stadfæster ikke Erfaringen, at Brændeviin, hvor den tilvirkes paa Landet til Huusbrug, er endnu slettere end *Ollet*? — Naar Korn forvandles til *Finkel*, kan man dog ikke sige, at det forædles. Nei; den naturligste

Forædling, som Kornet bør opnaae ved Landmandens Omsorg, bestaaer i: at det bliver saa reen og god Handelsvare som muligt. Affaldskorn, hvoraf man ikke faaer meget, hvor Jorden dyrkes tilbørligt og god Saaesæd nedlægges, kan altid finde passende Anvendelse uden netop i Brændeviinskjedlen. — Vel kan det ikke nægtes, at ogsaa Brændeviin fra vore Provinds: Kjøbstæder ofte er maadeligt Gods. Men heri skeer dog efterhaanden Forandring til det Bedre, muligt som Følge af den Dueligheds: prøve, Brændeviinsbrænderne skulle aflægge, vel og tildeels formedelst Brænderiafgifternes Regulering, som indeholder et Slags Opfordring for disse Næringsbrugere til at benytte hensigtsmæssige Apparater.

2) At en mangeaarig Erfaring har viist Banstuelighed af at overholde Forbudet mod Brændeviinsbrænden paa Landet, fornemmelig i Jylland, og at det er af største Vigtighed at der omsider gribes passende Forholdsregler mod Smugbrændingen; thi denne Lovovertrædelse, der oftest forbliver ustraffet, er ikke blot imod Statskassens Interesse og til Fornærmelse for Kjøbstæderne, men den virker ogsaa til at sløvgjøre Sandfen for Lovens Hellighed og bidrager ikke lidet til at nedbryde Moraliteten blandt Almueen, i det den aabner Veien for Besiddelser, hvis skadelige Følger for Giveren som for Modtageren ere iøinefaldende. Lavttænkende Mennesker fristes til at søge Fortjeneste enten som Angivere eller ved

at tiltræne sig Douceurer for at fortie Næstens Lov: overtrædelse. Ulydige og overherige Tjenestefolk finde et betryggende Skjul mod Huusbondens Røvelse i Trudselen om at angive ham; Avind, Hævngjærrighed og alskens Ondskab finder i slige Ungivelser en velkommen Sysselsættelse. Mange af de Jidsvaader, som indtræffe paa Landet og hvis egentlige Anledning ikke kan udfindes, skyldes maaskee Smugbrændingen deres Oprindelse.

Imidlertid burde man dog ikke tvivle paa at denne i saa mange Henseender skadelige Ustkik lod sig forebygge; Muligheden deraf kan i det mindste godt gøres ved Exempler fra andre Steder, saasom Langeland. — Smugbrændingen drives fornemmelig i de Egne af Jylland, hvor der gives vidtloftige Politiedistricter, og der kan det vel have sine Banfseligheder at hæmme den, især da den muligt paa flere Steder har i en Række af Aar været upaatakt, og den desuden, saalænge der ikke sættes Grændser for Misbrugen, maaskee snarere tiltager end aftager under Nutidens for Agerbrugerne mindre heldige Conjuncturer, og tillige som Følge af det Forhold, hvori Brænderi: Afgifterne staae til de lave Sædpriser. Endog efter en lav Beregning kan det antages, at Bonden, ved selv at brænde, er i Stand til, om endog en Deel formedelst mindre rigtig Behandling gaaer til Spilde for ham, af 1 Tønde Rug at udbringe et ulige større Quantum Brændeviin, end han, ved i Kjøbstæderne at sælge Rugen, igjen for samme, under en lav Priis, kunde indløse; des:

uden beholder han selv Affaldet og undgaaer Kornets Transport til Kjøbstaden. De i Almindelighed simple Redskaber kræve kun liden Beføstning, og selve Productionen saa godt som ingen, i det mindste ingen cøtant Udtælling.

I hvilken Grad Smugbrændingen øves i Jylland kan følgende Sammenstilling (hvorved vi ville lade Kjøbenhavn være ganske udenfor Beregningen) bidrage til at oplyse:

Brænderi: Afgifternes samlede Beløb ndgjorde i 1834 for Kjøbstæderne i Østifterne (Kjøbenhavn undtagen), med en Befolkning, i Stæderne og paa Landet, af 553,918 Mennesker . . . 334,902 Rbd.

Dersom nu Brændeviinsforbrugen er forholdsvis omtrent den samme i Jylland som paa Øerne, saa skulde Jylland, med sine 525,942 Mennesker, have ydet i Brænderiafgifter omtrent 317,480 Rbd. Men disse Afgifternes virkelige Beløb

i samme Aar var for Jylland kun . 90,320 —

Her er altsaa for denne Provinds et Minns af over 227,000 Rbd., hvori dog maa fradrages hvad der er erlagt i Consumtionsafgift af det andenstedsfra til Provindsen indførte Quantum Brændeviin; men Beløbet deraf er vist ikke større, end at den Slutning kan af disse Talstørrelser alligevel uddrages: at Statskassens Tab ved Smugbrændingen i Jylland er meget betydeligt. — En klækkelig Nedsættelse i Brænderi: Afgifterne vilde formentlig kunne bidrage noget til at formindske

Smugbrændingen, i det Brænderne i Kjøbstæderne da kunde sælge Brændevinen til billigere Priis. Men herved moder den Indvending, at dersom Statskassen kunde undvære nogen Deel af sine Indtægter, da var der andre Afgifter, som til det almindelige Bedste langt hellere maatte ønskes nedsatte eller endog ganske ophævede, saasom Udforselstolden af visse indenlandske Producter, der ere søgte Handelsvare, f. Ex. Uld. Man vilde dog muligt herved erindre, at ved Afgifts-Nedsættelsen vilde Brændeviinsproductionen i Kjøbstæderne maaskee tiltage saa betydeligt, at Statskassens Deficit derved dækkes. Men hertil kan igjen svares, at saalænge ingen synderlig udenrigsk Affætning habes for Brændeviin, var en saa forøget Production af denne Artikel ei engang ønskelig. — Efterhaanden som flere større og bedre indrettede Brændeviinsværker fremsstaae, saavel i Provinds-Kjøbstæderne som — med erhvervet Tilladelse — paa Landet, vil Smugbrændingen derved noget modarbeides. Skærpede Forholdsregler kunne maaskee iøvrigt være nødvendige. Naar det isærdeleshed indskærpedes vedkommende Embedsmænd, at det er Kongens alvorlige Villie, at denne skadelige Misbrug udryddes, tør man vist haabe, at de ville vise al den Nidkjærhed i Opfyldelsen af deres Pligter, som til Hensigtens Opnaaelse er fornøden. *)

*) Det kan her bemærkes, at man i Irland skal have truffet den Forholdsregel, at ethvert Sogns Beboere deel-

3) At Brændeviinsbrænding sandsynligviis kan drives fordeelagtigere paa Landet, end i Kjøbstæderne, hvortil formeentligen følgende Omstændigheder bix Drage: a) Landmanden avler selv Sæden og kan i alt Fald have den for bedre Kjøb end Kjøbstædmanden, formedelst den kortere Transport. b) Brændeselet, der som oftest kan være Løv, er ogsaa bedre Kjøb paa Landet. c) I Henseende til Vandet, som har betydelig Indflydelse paa Brændevinens Godhed, have vi sædvanligen større Valg paa Landet, end i Stæderne. d) Folkelønnen er i Almindelighed paa Landet billigere for den, der holder sit Brænderi i stadig Drift, og bortfalder endog som en særskilt Udgift for den, der kun afbenytter Brænderiet, naar han ikke for sine Folk har nogen anden Bestjæftigelse. e) Brændeviinsbrændingen iværksættes med størst Held om Vinteren og Foraaret. Denne Omstændighed kan Landmanden benytte til sin Fordeel,

tage i Udrebelsen af de Multer, som dicteres naar Smugbrænding finder Sted i det paagjældende Sogn. Her ved synes man vel at opfordre Vedkommende til at anmeldte naar og af hvem Misbrugene udøves. Men at affstraffe alle Beboerne i et Sogn for en Lovovertrædelse, hvori maaskee ikkun en Enkelt eller nogle Faa havde gjort sig skyldige, vilde være ubilligt, med mindre man bemundigede dem til at inquirere hos hverandre, hvilket synes lidet passende, ikke at tale om at saadant kunde afftekomme megen Ulempe. Desuden var det vel muligt, at Niemedet endda kunde forfeiles, f. Ex. ved Assuranceforeninger som de afskillige Smugbrændere i Jylland skulle have indgaaet.

men ikke altid Brændeviinsbrænderen i Kjøbstaden, hvis Interesse ofte kræver at han brænder hele Aaret igjennem. f) Forsaavidt der er Spørgsmaal om Fordelen ved Feedning af Kreaturer, der ernæres ved Affald fra Brænderierne, da kan den vel antages at ballancere i Kjøbstæderne og paa Landet. Men som Fodringsmiddel er Affaldet, i Almindelighed betragtet, af større Vigtighed for Landmanden, som formedelt den bedre Pleie, han derved kan yde sine Kreaturer og den større Besætning, han derved kan holde, sættes i Stand til at forøge og forbedre sin Gjødning, hvilken, uden anden Transport end fra Gaarden til Ugeren, er paa det Sted, hvor den til det Heles Fordeel hensigtsmæssigere anvendes end paa Kjøbstædjorder, som maaskke snarere behøve Kalk eller Mergel. Gjødningsmæssens Forøgelse er en nødvendig Betingelse for et fremstødt Avlsbrug og for raade Jorders Opdyrkning, og maa overalt ansees af større Værd for Landmanden end for Kjøbstædmanden, da hiin kan forudsættes at drive sin Avling som Hovedbeskæftigelse, med mere Indsigt og i større Omfang end denne. Det eneste, som den sidste har forud for den første, med Hensyn til Affaldets Benyttelse, er den Fordeel Spolen forskaffer, naar ved dens Hjælp frembringes Mælk, hvis Salg dog ikke er nogen væsentlig Indtægtskilde undtagen for Brændeviinsbrænderne i de større Stæder. g) Kartoffelbrænderier kunne, formedelt Transportens Besværlighed og

Vanffeligheden ved Kartoflernes Opbevaring i Stæderne, kun paa Landet drives med Held. Saalænge Brænderierne indskrænkes til Kjøbstæderne, bliver der altsaa mindre Brug for denne Væxt, hvis Dyrkning i landoekonomisk Henseende er af Vigtighed. Ogsaa fra den statsøkonomiske Side betragtet, er Kartoflers Anvendelse i Brænderierne særdeles ønskelig, da derved en betydelig Mængde Sæd kunde spares og det sælgelige Overskud af Danmarks Kornproduction foreges, saa meget mere som til Frembringelsen af den Sæd, der udfordres til et vist Quantum Brændeviin, kræves et større Areal, end det, der behøves til Dyrkningen af de Kartoffer, som kunne give det samme Quantum Brændeviin.

Hvad der altsaa især skulde tilraade en Forandring i den bestaaende Lovgivning om Brændeviinsbrænding, er den Betragtning, at denne Næringsvei drives nok saa fordeeltigt paa Landet som i Stæderne, og at det altsaa i statsøkonomisk Henseende kunde synes mindre rigtigt at forbyde dens Udøvelse hist. Imidlertid møde vi i denne Sag vigtige Vanffeligheder og Betænkeligheder, som ere af den Natur, at de opfordre til megen Vaersomhed, hvilket man ogsaa synes at have erkjendt, saa ofte Sagen tilforn har været bragt paa Bane.

A) For det Første bør nemlig Kjøbstædernes Lærv ikke ganske tabes af Sigte; thi den omhandlede Næringsvei, som nu i lang Tid har været forbeholden disse, er for mange af dem bleven

af Bigtighed. Dersom Brændeviin kunde finde nogen betydelig Uffætning i Udlandet, da vilde Frygten for at Kjøbstæderne skulde skades ved en uindskrænket Brændings Tilladelse, tildeels bortfalde, og denne var da forsaavidt tilraadeligere som Fortjenesten ved Kornets Forvandling til Brændeviin da ogsaa kom Landbrugerne tilgode. Men da Brændeviinens Production maa begrændses af dens Forbrug og Uffætning, og da der i næsten alle fremmede Stater hersker et directe eller indirecte Forbud mod denne Artikels Indførsel, saa maa Productionen ordentligviis beregnes alene paa Landets egen Forsyning.*) Kjøbstæderne ere mere end tilstrækkelige i Stand til at producere det Qvantum, som dertil udfordres, og Brænderierne paa Landet behøve saaledes ikke at fremfalde for at tilfredsstille en Søgning eller raade Bod paa et Savn, som Kjøbstæderne ei formaae at dække. Fordelen ved det paa Landet tilvirkede Brændeviin maa derfor i Almindelighed søges paa Kjøbstæderbrændernes Beføstning, og skulde disse forarmes, da maatte saadant ytre en uheldig Tilbagevirkning paa de øvrige Kjøbstædindvaanere, som tildeels for-

*) Det kan endog antages, at der fra de egentlige danske Provindser, hvorom kun her er Tale, udføres aarlig et mindre Qvantum Brændeviin, end dertil indføres. Saaledes var i 1834: Udførslen til fremmede Steder og Hertugdømmene kun: 769 Dreheveder; Indførslen (ad den lovlige Wei) derimod 1541 Dreheveder.

Kaffes Erhverv ved hine; saaledes vilde isærdeleshed ogsaa Kjøbstædmøllerne lide Skaar i deres Næringsvei, eftersom Formaling af Korn til Brændeviin kan antages at udgjøre en vigtig Deel af deres Maling.

Desuden er det ikke blot Fortjenesten paa Korns nets Forædling til Brændeviin, der aftager, naar Brænderier vorde anlagte paa Landet; derved indskrænkes ogsaa Leiligheden til ved Brænderiernes Affald at føde Kreaturer, som affaste en væsentlig Fordeel hvad enten de holdes til Malkning eller opfedes til Salg, og som derhos forstaafe Gjødning for Kjøbstædernes Ugerbrug, hvilket nu for Tiden paa mange Steder udgjør en af Borgernes betydeligste Erhvervsilder. Hente end Kjøbstæderne, isærdeleshed de jydskke, en Deel af den Brændeviin, de sælge, fra Glensborg, saa have de dog ogsaa derpaa nogen Fordeel, og denne maa aftage alt eftersom Landbrænderier opstaae.

Vel er Kjøbstæderne ingensinde udtrykkelig meddeelt nogen Eneret til Brændeviinsbrænden, hvorimod deres hidtil havde udelukkende Besiddelse af denne Næringsvei kun har været en indirecte Folge af de Forbud imod Landbrænderier, der i en tidligere Periode ansaaes nødvendige, og som altsaa, naar forandrede Conjuncturer maatte gjøre det tilraadeligt, atter kunne hæves, uden at saadant liges frem kunde siges at medføre noget Indgreb i Kjøbstædernes Rettigheder.

Men i Tillid til de givne Lovbestemmelser have

Brændeviinsbrænderne i Stæderne dog anskaffet sig Eiendomme, indrettede til deres Næringsbrug, og saavel Eierne, som de, der have udlaant Penge i sige Eiendomme, vilde udsættes for et betydeligt Tab, naar de førstes Næringsvei ophorte eller indskrænkedes; thi at Brændeviinsstederne i Byerne derved vilde falde i Priis er en Selvfølge; ja Indsydelsen maatte ogsaa yttre sig paa de øvrige i Kjøbstæderne liggende faste Eiendomme, for hvilke der kunde ventes mindre Betaling, naar Antallet af de ledige Bygninger forøgedes ved Brænderiernes Nedlægning.

Kjøbstædernes Opretholdelse og muligste Velstand er derhos af største Vigtighed ogsaa for Landboerne, hvis Stilling for en Deel afhænger af hines Forfatning.

Da Handelen er for adskillige Kjøbstæder aftagen, og de Haandværkere, som Bonden har nodig, næsten overalt findes paa Landet, er Brændeviinsbrænden nu for Tiden den fornemste, om ikke den eneste Næringsvei i mange af de mindre Kjøbstæder, især deslæshed i Sjælland og Fyen. Følgerne af denne Erhvervsgræns Udvælgelse paa Landet synes derfor at maatte blive end mere ødelæggende for disse Kjøbstæder, af hvis Indvaanere mange maaskee endog vilde udsættes for aldeles Forarmelse. — Vel er det saa, at de Kjøbstæder, der alene eller fornemmelig bestaae ved Brændeviinsbrænden, kun slet opfyldte deres Bestemmelse, som maa anses at være, paa en for

Staten i det Hele og Landboerne i Særdeleshed fordeelagtig Maade, at omsætte disses Producter med andre dem fornodne Vareartikler. Seer man hen til mange af vore Kjøbstæders maadelige Forsætning, da overbevises man let om, at de, som Handelspladse, kun stifte saare lidet Gavn for Staten; Brændeviinsbrænden er en Hovednæringsvei for største Delen af Kjøbmændene, som kappes om at misbyde Landmanden, naar han skal sælge sine Producter, eller rettere, omtuske dem med Fornødenhedsvare, der som oftest ansættes ham dyrere end Billighed fordrer. Skulde end en og anden af de fattigere og for Handel maadeligt situerede Byer ikke længere kunne bestaae som Kjøbstad, da blev det vist intet Nationaltab om den ophørte at være det. Saalænge disse subsistere ved Brændeviinsbrænderi, ere de til mere Skade end Gavn for Bonden, og for den lavere Klasse i Byerne, især for Tjenestefolkene, som i disse Kjøbstæder finde alt for megen Leilighed til Udsvævelser, efterdi de der bosatte Kjøbmænd ofte forbinde Krohold og Udskjænkning med deres egentlige Næringsvei. Fra denne Side kunde der saaledes synes at være mindre Grund til at bære nogen særdeles Omhu for slike Kjøbstæders Opretholdelse, naar der er Spørgsmaal om at føie en Foranstaltning, der sigter til at gavne den for Staten vigtigste Borgerklasse — Algerdyrkerne. — Men maa det end inddrømmes, at Landet vilde være bedre faren ved omsider at komme

til at besidde nogle faa Kjøbstæder, som vare Sæde for driftige og med fornøden Dannelselse udrustede Handlende, for duelige Fabrikanter og Haandværkere, end en Mængde Smaasteder, der kun bestaae ved Brændeviinsbrænden, kan det dog paa den anden Side heller ikke nægtes, at det vilde være haardt for de Paagjældende, dersom en pludselig og forstyrrende Indgriben i den hidtil bestaaende Tingenes Orden udsatte en Mængde Familier for at forarmes.

Naar imidlertid Tilladelsen til at brænde paa Landet indskrænkes til Værker af en vis Størrelse og naar Afgiften blev omtrent lig den, der maa svares af Kjøbstædbrænderierne, med hvilke Landsbrænderierne concurrere, — kan det antages, at Forandringen i alt Fald just ikke vil gaae hurtigt for sig, da der til saadanne Anlæg udfordres en ikke liden Capital, og de derhos ere forbundne med nogen Risiko, især forsaavidt Brændevinens Uffærming angaaer, siden i det mindste en stor Deel af Landsboerne sandsynligviis vilde vedblive, som hidtil, at tage deres Brændeviin fra Kjøbstæderne, hvor de alligevel jævnlig have Vrinde i Anledning af deres øvrige Fornødenheder.

Med denne, ikke pludselige, men kun succesfive Forandring i den nu bestaaende Tingenes Orden, erholdt Kjøbstædbrænderne en Frist, hvori de kunde ordne deres Anliggender. Forsaavidt de ikke ere forarmede, kunde det ventes, at flere af dem vilde

anvende deres Formue og Flid paa andre Indu-
strie og Erhvervsgrene, der kunde være nyttigere for
dem selv og Samfundet, end Brændeviinsbrænden
og Bertshuusshold. De, der allerede ere nedfunkne
i Armod, stode i alt Fald ikke til at redde, om og-
saa Stillingen forblev uforandret. De fleste øvrige
Kjøbstædborgere i de smaa Byer have hidtil havt
deres vigtigste Ressource i Aalsbruget, og den be-
holdt de fremdeles.

Paa Bornholm skal den frie Brændeviinsbræn-
den ingen ugunstig Indflydelse have paa Dens
Kjøbstæder, hvis oekonomiske Forfatning maaskee
endog er bedre end de fleste Kjøbstæders i de andre
Provindser, og hvad Brændeviinsbrænden isærdeles-
hed angaaer, drives denne Næringsvei maaskee med
mere Kraft i hine end i disse. Under nærværende
Omstændigheder kan vel ikke heraf uddrages noget
Resultat i Hensende til de Folger, en Forandring
vilde have for de øvrige danske Kjøbstæder; thi for-
uden at Landboerne paa Bornholm ingen Brændes-
viin maae sælge (hvilket Forbud strængt overholdes),
svares aldeles ingen Afgift af Brændeviinsproduc-
tionen der paa Den, hvoraf følger, at de bornholms-
ke Kjøbstæder kunne undersælge alle andre, som ei
nyde denne Frihed. Saavidt vides, udføre de der-
for ogsaa Brændeviin i stor Mængde; især til
Sverrig og Norge. Imidlertid burde dette ikke la-
des ubemærket, med Hensyn til, at forandrede Hans

delsforhold muligt i Liden kunde forstaafe vore Kjøbstæder Fordele, som de nu savne.

Noget have troet, at Kjøbstædernes og Landets Interesse kunde forenes saaledes, at hine forbeholdtes Fabrikationen i det Store, og den videre Forædling af den paa Landet tilvirkede Brændeviin. Men dette lader sig ikke vel opnaae, da Kjøbstædbrænderierne, naar de skulle concurrere med Brænderierne paa Landet, vanskeligen kunne drives med Kraft saalænge de mangle Affætning til Udlandet; desuden ere neppe mange af de nuværende Brænderier i Stæderne saa vel indrettede, at Brændevine kunde i saadanne Bærker bringes til nogen høj Grad af Forædling, hvilket i alt Fald var en nødvendig Betingelse for Productets Affætning til fremmede Steder.

B) En vigtig Hindring for en fuldkommen Ophevelse af Forbudet mod Brændeviinsbrænden paa Landet er fremdeles de paa denne Næringsvei hvilende Afgifters Uindværlighed for Statskassen. Herved kan nu i Forbigaaende bemærkes, at der ikke let er nogen Gjenstand, der mere egner sig til Beskatning, end Brændeviin, som fortæres i selve Landet; thi den horer langt fra ikke iblandt de absolutte Fornødenheder, og dens sparsomme Brug er Folket tjenligst. Da det ikke er Brændeviinsbrænderen, men Consumenterne, der bære Afgiften, og denne altsaa fordeles paa Mange, bliver den næsten umærkelig for hver Enkelt. Dens rigtige Oppes

borsel kan nogenlunde controlleres og ingen Nestancer paadrages. At Brændeviin ikke er i alt for ringe Priis, er desuden langt mere til Gavn end Skade. — Det samlede aarlige Beløb af de Afgifter, som hvile paa Brændeviins Consumptionen (Formaerings- og Brændingsafgiften) er betydeligt; det udgjorde (brutto) i Aaret 1834:

for Kjøbenhavn	351,557 Rbd. Solv.		
— Sjællands øvrige Kjøbstæder	191,085	—	—
— Fyen og Smaaøerne	143,817	—	—
— Jylland	90,320	—	—

Tilsammen 776,779 Rbd. Solv.

Neppe har Statskassen ad andre Veie en lignende Indtægt, som tilveiebringes med saaliden Byrde for Nationen som denne.

En af Aarsagerne til at Brændeviinsbrændingen blev forbeholden Kjøbstæderne, var, at denne Indtægts Tilveiebringelse der kunde bedst sikkes ved Hjælp af Controllen. Blev en almindelig Brændingsstilladelse givet, og Kulde-Statens Indtægt af de mange store og smaae Brænderier, som da vilde opstaae paa Landet, indvindes ved en Forbrugsafgift, hvis Storrelse altsaa blev afhængig af deres Benyttelse, maatte de nødvendigen sættes under Opsyn. Man forudsaae, at Soldpersonalet i Kjøbstæderne ikke tilgavns kunde føre dette Opsyn, med mindre det blev betydeligen forøget, og Lønningerne til Soldvæsenets Betjente samt Rejs- og Omkostninger og Diætpenge for dem vilde da opsluge en stor Deel

af Afgiftens Beløb. Justits-Embedsmændene paa Landet kunde neppe udføre dette Hverv i Forening med de mange Forretninger, der alt paaligge dem, mindst naar de havde vidtloftige Jurisdictioner. Dette forsøgede Arbejde kunde vel i alt Fald ei billigen paalægges dem uden Godtgjørelse. Hvorsledes end Controlsen indrettedes, vilde den fra Statens Side kræve store Opoffrelser og dog blive yderst ufuldkommen, og for Eierne af de mindre Brænderier vilde det blive saare trykkende at udrede Reisesomkostninger og Diætpenge til Soldbetjentene hvers gang Værket ønskedes taget under Forsøgling eller Seglene atter skulde løses. — Nærmere vilde det vistnok være, om Afgiften fastsattes til et vist aarligt Beløb i Forhold til Værkets Størrelse, uden mindste Hensyn til, hvormegen Brændeviin deri tilvirkes. Men denne Afgiftsform vilde være til stort Tab for Statskassen og for Rjbstædbrænderen, med mindre Afgiften fastsattes i Forhold til hvad der i Brænderiet kunde produceres naar det stadigen afbenyttedes hele Aaret igjennem; men Afgiften vilde da opløbe til en saa stor Sum, at vist Ingen kunde underkaste sig saadan Betingelse. — Ved at lægge Afgiften paa Hartkornet, hvorved den forvandlede fra en Forbrugsstat til en directe Skat, kunde der imod al Control med de deraf følgende Ulemper bortfalde. Dette Skridt vilde desuagtet ingenlunde være raadeligt. Den visse Folge deraf vilde tidligt eller sildigt vorde den, at alle Brænderier i Rjbst

stæderne forlagdes ud paa Landet, hvor de kunde drives under gunstigere Vilkaar. Skulde nu Brænderiafgifterne forvandles til en directe Skat, og deres aarlige Beløb, anslaaet til 770,000 Rbd., fordeles lige paa det fri og ufri Hartkorn, som, Bornholms undtaget, er 362,973 Tdr. Ager og Eng samt 9650 Tdr. Skov og Møllestyld, da vilde naturlig den nye Afgift blive over 2 Rbd. pr. Tonde Hartkorn. Der er ogsaa foreslaaet, at Delingen kunde skee efter Kjobstædernes og Landets Folkemængde, saa at kun den Deel af Afgiften, der falder paa Landboerne, efter det Forhold, hvori disses Antal staaer til Stædernes Folketal, burde fordeles paa Hartkornet; men Afgiften for Landboerne vilde endda blive over 9 Mark pr. Td. Hartkorn. Imod denne nye Byrde paa det allerede noksom belastede Hartkorn vilde Skatteyderne sikkert protestere. Alle de, som ikke agtede at brænde Brændeviin, opnaaede af denne forsegede Udgift ingen anden Fordeel, end at de kunde kjøbe Brændevinen noget billigere. — Da isvrigt Skatterestancerne kunde formodes at ville stige betydeligt ved en saadan Forhøielse af Hartkornsskatterne, feiler man neppe meget ved at antage, at Brænderiafgifternes Ligning paa Hartkornet vilde i sine Følger omtrent være det samme som disses Afgifters fuldkomne Ophævelse. Hertil kommer, at ved denne Ligningsmaade blev Brændeviinsbrænding saa at sige fremtvungen, i det uidentificeret

Mange vilde befatte sig dermed i den Tanke, herved at faae nogen Opreisning for Skatteforøgelsen.

I Distrikterne eksisterer der iblandt Landboerne neppe noget almindeligt Ansættelse om uindskrænket Brændingstilladelse, saaledes som uidentvivel Tilfælde det er i Jylland. Der kunde og anføres Udskilligt for, at denne Provinds burde indrømmes Tilladelsen, om den end nægtedes Derne; saasom: at Ugerbrugget der staaer paa et lavere Trin og trænger til ethvert Ophjælpsmiddel; at Landmanden i Hedeegnene som oftest har saa lang og besværlig Vej til Kjøbstaden, at Kornets Transport derhen lønner sig slet, medens det maaskee *) kunde indbringe ham mere ved at forvandles til Brændeviin; at han sædvanligviis lider af Foder- og Gjødningsmangel, som dog noget kunde afhjælpes ved Brændeviinsbrænding; at Brændselmaterialet (Lyng og Torv) haves i Overflodighed i disse Egne; at den skarpe Control, som blev nødvendig til det nubestaaende Forbuds strænge Overholdelse vilde medføre flere Ulemper og forholdsviis større Bekostninger i Jylland end paa Derne formedelst Landets Udstrækning og ringere Folketal; at de jydsk Kjøbstæder vilde lide mindre ved en almindelig Brændingstilladelse,

*) „Maaskee“ thi fra Smugbrændingens Fordeelagtighed vil man dog vel intet Beviis hente, men-maa erindre, at ingen Afgift deraf ydes og at desuden neppe alle ere Lovens Overtrædere, saa at Forbelen bliver des større for disse.

end de i de øvrige Provindser, fordi Brændeviinsbrænden allerede nu er en mindre vigtig Erhvervsgræn for hine som Følge baade af Smugbrænding og af Brændeviins Indsmugling fra Hertugdømmene. — Alt dette uagtet vilde det dog være høist betænkeligt at frigive Næringsveien alene for Jylland; thi hvad maatte Følgen deraf blive? Brændeviinsproductionen vilde efterhaanden aftage i de øvrige Provindser og Næringen drage sig til Jylland, hvor den kunde drives under langt fordeelagtigere Vilkaar og hvor altsaa Brændevinen maatte kunne leveres til meget billigere Priser. Dens Indsmugling fra Jylland til Nerne var det neppe muligt at forhindre; saavel Næringsbrugerne her som og Statskassen vilde derved paaføres Tab. Forsaavidt Landbrænderier kunde virke til Jordernes Forbedring og Ugerbrugets Fremme, burde man desuden snarere ønske dem anlagte i de bedre, end i de ringere Egne af Landet, eftersom Gjødningen forholdsvis frembringer en langt større Virkning paa gode end paa maadelige Jorder, og Udgangen til Gjødningsmassens Forøgelse burde selvfølgelig — Sagen betragtet fra den land- og statsøkonomiske Side — helst lettes for de bedre Jorder, saalænge disse endnu ikke ere hævede til den høist mulige Gjødningskraft.

C. Som Grund for at fraraade en uindskrænket Brændingstilladelse anføres fremdeles de betænkelige Følger, som denne vilde have i Henseende til Sæde-
 igheden blandt Almuen. Om denne ved saa mange

Leiligheder omhandlede Gjenstand ere Meningerne meget deelte. — I Folge Manges Erfaring er umaadelig Nydelse af berusende Drikke en Last, som Bonden i Almindelighed ikke gjør sig mere skyldig i end andre Stænder. De forbedrede Skoleindretninger, den deraf flydende større Oplysning blandt Almuen, maaskee ogsaa den større Frihed, Bonden nu nyder, fremfor tilforn, saavel som et bedre Exempel fra de høiere Klasser, ere Omstændigheder, som antages at have bidraget til at give hans Character et ædlere Sving og derved til at meddele ham Afstye for hiin Last. Desuden er det en Erfarings Sandhed, at denne Last snarest udvikler sig i Krostuerne. — Den flæviske og den bornholmske Almue skal ligesaa lidet som den danske Almue overhovedet være hengiven til Drukkenskab; det samme ville Stedkyndige paastaae at gjælde om Bønderne i de Egne, hvor der brændes i Smug. Hvad Bornholm angaaer, da er det nok afgjort, at Forbrugen af Brændeviin er langt større der paa Den, end i andre Dele af Riget; thi medens der vel i det høieste fortæres 50 Potter om Aaret i en Bondesgaard af Middelsstørrelse, i de Egne, hvor der ikke brændes, kan man antage, at i hver Bondesgaard paa Bornholm bruges aarlig imellem 320 og 365 Potter Brændeviin (en Pot daglig); at den bornholmske Bonde desuagtet ikke er drikkældig, skal hidrøre fra de færre Kroer der findes. Derimod er det ikke saa sjældent, at Fruentimrene, hvilke i Al-

mindelighed varetage Brænderiet, forfalde til Brændeviinsdrik. Det samme vil man have sporet paa de Steder, hvor der brændes i Smug og hvor denne Omstændighed har en høist uheldig Indflydelse paa Børneopdragelsen, samt bidrager til, at andre vigtige Sysler forsømmes, især Huusfliden, som alligevel skal være i god Gang blandt den bornholmske Almue. — Vilde vi i denne Sag hente Erfaringer fra Udlandet, da behøve vi ikke at gaae længere end til Rabolandet Sverrig, hvor Brændeviinsbrændingens Frigivelse har, ifølge de paalideligste statsøkonomiske Forfatteres Vidnesbyrd, foranlediget ei blot en stor Forøgelse i Brændevinens Brug, men ogsaa, at Drikfældighed mere og mere udbreder sig og truer med at blive en Nationalulykke. Den Frigivelsen skulde kunne ventes at føre til mindre betænkelige Resultater i Danmark, vilde vi lade hensestaae uafgjort; men sæt endog, tvertimod slige Erfaringer, at der fra Moralitetens Side aldeles intet var til Hinder for at meddele en uindskrænket Tilladelse til Brændeviinsbrænden, saa maatte dog vel dette Skridt allerede være noget betænkeligt under den rimelige Forudsætning, at Forbrugen af Brændeviin vilde, som Folge af en saadan Tilladelse, betydeligen tiltage. I de fleste Bondehusholdninger bruges nu itkun saare lidet Brændeviin hvor dette skal kjøbes, og jo mindre der af denne Artikkel forbruges i Landet, desmere Korn havees tilovers til Udførsel. Naar

Brændeviin desuden ikke kan erkjendes for at være en Nødvendigheds-Artikkel, uden forsaavidt Banen har gjort den dertil, saa burde man snarest ønske dens Brug meer og meer indskrænket.

Hvad der desuden taler kraftigt imod en almindelig Brændingsfrihed er den Forøvelse af Sæd og Brændsel, som den vilde have til Folge. — Mange ville vel have denne Frihed anseet som et Middel til Agerdyrkningens Fremme; men heri kan vist ingen indsigtsfuld Landmand være enig. Man betænke blot, at naar det var tilladt hver Bønde at brænde Brændeviin, blev det kun til egen Brug. Til at forsyne sit Huns med denne Artikkel behøver han i det høieste dertil at anvende 6 à 8 Edr. Korn om Aaret, og med Affaldet deraf kan han ikke føde eet Hoved mere; dette Affald er alt for ubetydeligt til at kunne virke til Gjødningens Forøgelse, selv naar Bonden ved Dranken lokker sit Qvæg til at æde den flette Halm, som det ellers vilde forsmaae og hvorved Qvæget i det høieste fyldes, men ikke næres. Havde virkelig Brændingsfriheden en saa gunstig Indflydelse paa Agerdyrkingen, som Mange troe, da maatte man og vente at finde denne paa et høiere Trin i de Egne, hvor det er almindeligt at brænde; men er ikke netop det Modsatte Tilfældet? — For den bornholmske Bønde er Brændingsfrihed muligt et Gode; men dog kun saalænge indtil han behandler sine Jorder paa en planmæssigere og bedre Maade end hidtil; da vil snart Vigtigheden af Drankens

Anvendelse til Føde for Hestene bortfalde, og han vil bedre finde sin Regning ved at fodre disse med den for dem sundere Havrehakkelse. For Landmanden i de øvrige danske Provindser frembyde sig og andre langt sikkrere Midler til Algerbrugets Ophjælpning end Brændeviinsbrænden, nemlig Indførelsen af en bedre Sædfolge, Brakfrugters og Foderurters Dyrkning, kort Anvendelsen af et fortrinligere Algerdyrknings-System. De gavnlige Exempler, som hist og her i denne Henseende ere givne af indsigtsfulde og driftige Landmænd, maae vel efterhaanden bidrage til at bortfjerne de hos Bonden dybt indgroede Fordomme mod alt hvad der afviger fra Fædres Skikke. Skulde Bonden desuden bære de Afgifter, som ere lagte paa Brændeviinstilvirkningen, da er det indlysende, at de Fordele, denne yder ham saalænge den drives som en ubeskattet Haandtering, vilde aldeles ophøre, ja forvandle sig til et aabent bart Lab for ham.

Forsaavidt man ved at anbefale en almindelig Brændingsfrihed tager Hensyn til Kartoffelbrænderiets Gavnlighed, bør ikke forglemmes, at disse alene blive fordeelagtige, hvor de kunne drives i det Store. Naar Medskaberne ikke ere godt indrettede og naar ikke den muligste Omhu iagttages ved Tilvirkningen, give Kartoffler en affkyelig Brændeviin. Man feiler identviis ved at antage, at denne Frihed vilde være et virksomt Mittel til at befordre Kartoffelaavlen iblandt Bønderne; thi den Bønde,

som ved denne Udsø Fordeelagtighed fra den landsøkonomiske Side betragtet, ikke seer sig opfordret til at dyrke Kartofler i Marken, vil nok ligesaa lidet befatte sig dermed om han end havde Brønderi. — Ved at tale om Kartoffelbrønderier, maae vi iøvrigt erindre om, at ligesaa lidet som det nu gjældende Beskatningssystem, der er baseret paa, at Korn anvendes i Brønderierne, kan gjøres anvendeligt paa hine, saalidet lader sig for dem udfinde en anden og særskilt Beskatningsmaade, som kunde sikre Afgiftens rigtige Erløggelse. Denne mislige Omstændighed gjør det neppe sandsynligt, at Kartoffelbrønderier ville for det første komme i Gang hos os, selv om end større Landbrønderiers Anlæg tillades; noget, som jo vistnok kunde ønskes anderledes.

Sammenfatte vi nu alt det Foregaaende, saa fremgaaer deraf, at Kjøbstædernes saavel som Statskassens Interesse, i Forbindelse med Hensynet til Moraliteten iblandt Landalmuen, maa opfordre Regeringen til den yderste Vaersomhed i at skride til nogen omfattende Foranstaltning, der havde total Kuldkastelse af det i denne Sag Bestaaende til Følge. At saadan Vaersomhed ogsaa viseligen er iagttaget, derom vidner den Kongelige Resolution, som under 19 August 1835 emanerede, efterat den Forestilling, der i Maret 1826 blev afgiven af den Commission, som i October 1824 blev nedsat til at gjøre Forslag om hvorvidt en Forandring i de nugældende Lovbestemmelser for Brøndeviinsbrønding kunde være

hensigtsmæssig — var foredragen Hans Majestæt. Ifølge samme Resolution skal der om Bevillinger til Landbrænderiers Anlæg indgives Ansøgning igjennem General Soldkammer og Commerce-Collegiet, som derom skal indhente Betænkning fra Rentekammeret og det danske Cancellie, og vil det dernæst i hvert enkelt Tilfælde komme an paa Hans Majestæts allerhøjeste Resolution, hvorvidt Bevillingerne kunne, efter forekommende Omstændigheder, være at meddele, naar saadanne Anlæg, efter de locale Forhold, skjønes at kunne blive til væsentligt Gavn for Landmanden, uden at derved gjøres Kjøbstædernes særdeles Afbræk i deres tilvante Næring, hvorfor de i Almindelighed ikke kunne ventes bevilgede i en kortere Afstand end een Mil fra nærmeste Kjøbstad, og naar tillige behørig Control fra Consumptionsvæsenets Side med deslige Landbrænderier maatte være mulig.” — Vi forudsatte, at mange Landboere have næret Haab om, at en ved almindelig Lov hjemlet Tilladelse til slige Anlæg vilde vorde meddeelt, og dem tilfredsstille saaledes denne Resolution ingenlunde. At paa den anden Side mange Kjøbstædbrændere ere satte i Skræk ved Resolutionen, vise de Petitioner, som fra den Kant ere indgivne. Men disse Næringsbrugeres Frygt synes ubefoiet; thi de kunne vist, være overbeviste om, at hine Regjeringscollegier ville paa det nøieste undersøge og overveie, hvorvidt de ”forekommende Omstændigheder” i nogen særdeles Grad tale en Ansøgers Sag, og ikke

overile sig med dens Afgjørelse i hans Favør. Selv den ene, men vigtige Omstændighed, at Landbrænderiet maa for Controllens Skyld være i Nærheden af Kjøbstaden, medens det for denne sidste Skyld helst maa være fjernet fra den, vil i mange foldige Tilfælde frembyde Vanskeligheder, der synes uovervindelige. — Afgiften af nye Landbrænderier fastsættes til 48 Sk. pr. Tonde Mærken for hvert 5te Dogn. For een Brænding betaler Brændevinsbrænderen i Kjøbstaden omtrent en lige Afgift; men da en Brænding meget vel kan fuldføres i 4 Dogn, saa er det klart, at et Landbrænderi, især naar det var i forceret Drift, vilde slippe med en meget lempeligere Afgift end Kjøbstadbrænderierne, hvortil der er saa meget mindre Anledning som Landmanden er fri for flere Lyngder, der hvile paa Kjøbstadborgeren. Det ligger saaledes i Sagens Natur, at Udsigten til at opnaae Tilladelse til Landbrænderiers Anlæg neppe kan være stor, undtagen maaskee forsaavidt overveiende Grunde skulde hist og her kunne retfærdiggjøre en Tilhidsættelse enten af Statskassens eller af Kjøbstædernes Interesse.

Overgangen til en ny Tingenes Orden vilde, efter det for Udviklede, bedst skee ved tilladt Anlæg af store Landbrænderier hist og her, helst fjernede fra Kjøbstæderne. For slige Brænderier taler desuden: a) at alene ved dem kan det raa Materials Forædling iværksættes paa den fuldkomneste og meest besparende Maade, medens en stor Mængde Sæd

og Brændsel gaaer til Spilde ved de smaae; b) da det er at vente, at hine Brænderier især vilde vorde anlagte paa Gaarde, der besiddes af Mænd med større Dannelsse og Formue, end sædvanligen findes hos Bonden, tør man gjøre Regning paa, at de indrettes og bestyres paa hensigtsmæssigste Maade; c) kun ved store Brænderiers stadige Drift kan erholdes den Mængde Affald, som udfordres, naar deraf skal drages væsentlig Nytte i Uvlsbruget, og navnlig naar man ved Affaldets Hjælp vil iværksætte en planmæssig Fædning af Kreaturer; d) det er alene de store Brænderier, som kunne taale at bære Afgiften, og kun med disse kan Control fores og saaledes Statskassens Indtægt nogenlunde sikres; e) forsaavidt disse Brænderier anlægges paa mindre Gaarde, hvor der ikke avles saa megen Sæd, som der forbruges i Brænderiet, kunde Omegnens Beboere der finde Uffætning for en Deel af deres Kornvare, som de ellers maatte føre til en ofte flere Mile fraliggende Fjæbstad. Erholdt de end en noget høiere Priis her, end naar de solgte Sæden i deres Egn, saa undgik de paa den anden Side den længere Transport. — Den citerede Resolution fastsætter som Minimum for Brænderiernes Storrelse: Mæsketar paa i det mindste 8 Tønder. I midlertid er det at ønske og haabe, at hvis Landbrænderier tillodes anlagte, de da i Almindelighed maatte blive mere end dobbelt saa store, saasom med en Rjedel paa 6 Tønder og Mæsketar paa 24 Tønder; thi

et Brændeviinsværk paa 2 Tønder's Rjedelrum vil ikke i tilbørlig Grad frembyde de nysansorte Fordele. Kun i Smugbrænder-Egnene kunde maaskee et Antal lovlig Brænderier af sidste Størrelse ønskes anlagte, da de ulovlige vilde ved dem snarere underkues, end ved enkelte større. — Lad endog slige mindre, men tilladte Brænderier fremstaae i Jylland i saa stort Antal, og saa fjernede fra Kjøbstæderne, at stadig Control ikke med dem lod sig føre; det vilde dog neppe skade Statskassen, eftersom de dog altid vilde give den nogen Indtægt, imedens Smugbrænderierne, hvilke de jo paa en Maade traadte i Stedet for, slet ingen yde. At faae de sidste undertrykte, og derved omsider en Grændse sat for den Demoralisation, de udbrede, og for de andre store Ulemper, de føre med sig, burde her være Hovedsagen, - og for at naae dette Maal maatte man identviis saae meget hellere tilside sætte andre Betragtninger som en mangeaarig Erfaring synes at have viist, at det for Brændeviinsproductionen gjældende Beskatningsystems strengt punktlig Anvendelse i en stor Deel af denne Provinds møder praktiske Vanskeligheder, som maaskee for det første ikke lade sig beseire paa anden Maade.

Ifølge den uforkastelige Sætning: at jo større Frihed der hersker i nyttige Næringsveies Udøvelse, jo bedre er det, burde man iøvrigt ønske den Tid ikke alt for fjern, da Forholdene maatte gjøre det muligt at indrømme den danske Landbostand i Al-